

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การศึกษาคุณค่า และคตินิยมของต้นพระศรีมหาโพธิ์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
ผู้วิจัย	: นายนวกฤต เห่งกระโทก
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระครูโสภณพัฒนานายุต, ผศ.ดร., ป.ธ.๔, พก.ศ., พ.ม., พธ.บ., กศ.ม., Ph.D. : ผศ.ดร.วรรณ มังกิตะ, วท.บ., Ms., Ph.D.
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาคุณค่า และคตินิยมต้นพระศรีมหาโพธิ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาต้นพระศรีมหาโพธิ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับต้นพระศรีมหาโพธิ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๓) เพื่อศึกษาคตินิยมที่เกี่ยวข้องกับต้นพระศรีมหาโพธิ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ และฆราวาสที่มีความรู้ ความเข้าใจในต้นพระศรีมหาโพธิ์ จำนวน ๑๐ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบฟอร์มบรรณิกรณข้อมูลจากการศึกษาเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารทุติยภูมิ แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และขอบเขตของการศึกษา ผลการศึกษามีดังนี้

"ต้นโพธิ์" หมายถึง สัญลักษณ์ของการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เป็นต้นไม้ที่พระองค์ทรงตรัสรู้เป็นพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ หรือพระสัพพัญญูของพระพุทธเจ้าได้ต้นโพธิ์นี้ นอกจากนี้ต้นโพธิ์ยังเป็นสหชาติ คือ เกิดขึ้นในวันเดียวกันกับพระพุทธองค์ จากความหมายและความเกี่ยวข้องกันของต้นพระศรีมหาโพธิ์ กับพระพุทธเจ้า ทำให้เป็นต้นไม้ที่มีความสำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นต้นไม้อนุสาวรีย์ของพระพุทธเจ้า เป็นเจดีย์ที่ควรค่าแก่การเคารพสักการบูชา เป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นสัญลักษณ์ประจำพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้ต้นพระศรีมหาโพธิ์จึงมีความสำคัญที่พุทธศาสนิกชนให้ความเคารพบูชาสูงสุด และเป็นเหตุให้เกิดการบูชาบริเวณเจดีย์ขึ้น

ต้นพระศรีมหาโพธิ์เป็นพันธุ์ไม้ที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวพุทธมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ต้นพระศรีมหาโพธิ์ในพระพุทธประวัติมีอยู่ ๒ ต้นด้วยกัน คือ ที่พุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ และต้นอนันทโพธิ์ ณ วัดเชตวันมหาวิหาร ซึ่งต้นอนันทโพธิ์ยังคงยืนต้นมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่สืบมาจากหน่อโพธิ์ตรัสรู้ที่พุทธคยา หรือต้นที่เป็นอุทเทสิกเจดีย์ในปัจจุบันมี ๓ ต้นด้วยกัน คือ ต้นพระศรีมหาโพธิ์ตรัสรู้ที่พุทธคยา, ต้นพระศรีมหาโพธิ์ เมืองอนูราธปุระ และต้นอนันทโพธิ์ วัดพระเชตะวันมหาวิหาร

ประเทศไทยได้มีการปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์มาเป็นเวลานานแล้ว มีมาตั้งแต่ในสมัยทวารวดี สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา เรื่อยมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จนกระทั่งมาถึงในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปลูกไว้ที่วัดอัมพวันนาคนิมิต เกาะสีชัง และถือเป็นต้นไม้ที่มีความสำคัญมากของประเทศไทย เพราะเป็นต้นที่มีการนำหน่อมาจากต้นพระศรีมหาโพธิ์

ที่พุทธคยาถือเป็นครั้งแรกที่ได้นำหน่อพันธุ์มาจากพุทธคยาโดยตรงของประเทศไทย ไม่ได้นำเอามาจากประเทศศรีลังกา

ต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่พุทธคยาในประเทศไทยที่ได้พันธุ์มาจากพุทธคยาหรือศรีลังกาก็ดี โดยพุทธศาสนิกชนชาวไทยหรือชาวล้านนามีความเชื่อที่ว่า ต้นพระศรีมหาโพธิ์เป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์ ช่วยขจัดความทุกข์ได้จึงมีประเพณีถวายไม้ค้ำโพธิ์ ประเพณีแห่นมัสตราต้นพระศรีมหาโพธิ์ และมีการประกอบเครื่องพิธีกรรมต่างๆ ได้ต้นโพธิ์โดยผูกคติดกับความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประเพณีถวายไม้ค้ำโพธิ์เป็นการช่วยค้ำหนุนให้ชีวิตของผู้ถวายได้พบแต่ความสุข ความเจริญ มีอายุยืนยาว หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการค้ำชูพระพุทธศาสนาให้เจริญ มีความยั่งยืนยาวนานและผูกคติดความเชื่อใน ๓ ประการ คือ ๑) เชื่อว่าเป็นการค้ำชูพระพุทธศาสนา ๒) เชื่อว่าไม้ค้ำเป็นส่วนหนึ่งของพิธีสืบทอด เป็นการค้ำชีวิตให้ยั่งยืน และ ๓) เชื่อว่า เป็นการค้ำยันต้นโพธิ์ไม่ให้หักหรือล้ม ทำให้ดูเป็นระเบียบ เรียบร้อย สวยงาม ประเพณีแห่นมัสตราถวายต้นพระศรีมหาโพธิ์ ดำเนินการตามปฏิบัติของพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นการยกย่องเชิดชูบูชาพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองทำให้เกิดความสุข ความเจริญแก่ผู้ที่กระทำบำเพ็ญบุญกุศลทั้งในปัจจุบันและอนาคต อีกทั้งยังเป็นปัจจัยปรากฏต่อมรรค ผล นิพพานในอนาคตต่อไป

โดยสรุปแล้ว ต้นพระศรีมหาโพธิ์ในประเทศไทย ที่ได้พันธุ์มาจากพุทธคยาหรือมาจากประเทศศรีลังกาก็ดี ต่างก็ได้รับการเคารพสักการบูชาเป็นอย่างยิ่งจากพุทธศาสนิกชนมาจนถึงปัจจุบันนี้ ในฐานะที่เป็นบ่อเกิดของคุณค่าและคติธรรมต่างๆ ของพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนยึดถือเป็นสัมมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสุขสงบและเป็นคติอันดีนำไปสู่พระนิพพานในอนาคตต่อไป

Dissertation Title :The study values and Buddhist doctrines related to the Bodhi tree in Theravāda Buddhism

Researcher : Mr. Nawakrid Hengkrathok

Degree : Master of Art (Buddhist Studies)

Dissertation Supervisory Committee

: Phrakrusophonpatthananuyut, Dr. Asst. Prof, Pali IV, B.A., M.Ed., Ph.D.

: Dr. Wanna Mongkita, B.A., M.S., Ph.D.

Date of Graduation : March 16, 2015

Abstract

The research entitled 'the study values and Buddhist doctrines related to the Bodhi tree in Theravāda Buddhism' consists of 3 objectives: 1) to study history of Bodhi tree in Theravāda Buddhism 2) to study values related to the Bodhi tree in Theravāda Buddhism and 3) To study Buddhist doctrine related to the Bodhi tree in Theravāda Buddhism by using qualitative research. Population for this study is 10 Monks and layman who have knowledge about Bodhi tree. The tools of data collection are both the primary source and secondary source. The interview is also used for data collection. The analysis of qualitative data is made by analyzing the content for matching objective and scope of this study.

The result of this research is found that

Bodhi tree means the symbol of enlightenment of the Lord Buddha where he is enlightened under this tree. Furthermore, Bodhi tree is still born in the same day as the Lord Buddha. From the meaning and concerning between Bodhi tree and the Lord Buddha that is became very important tree in Buddhism. It is also the statute of the Lord Buddha, values stupa for worshipping, holy and the symbol of Buddhism. Therefore, Bodhi tree has played important role to Buddhist for highest respect which is the cause of worship the place used by the Lord Buddha.

Bodhi tree is the seeding that has respected of Buddhist since the Lord Buddha period. Bodhi tree in the history of the Lord Buddha there are two seeding namely: one at Buddhagaya where the Lord Buddha has got enlightenment and one more at Chetawanmahāvihāra temple is Ānandabodhi tree that this tree is still alive till now. In the part of Bodhi tree has got seeds from Buddhagaya which is Uddesikajedī in the present time. There are three trees as follows: 1) Bodhi tree is at

Buddhagaya, 2) Bodhi tree is at Anurādhapura and 3) Ānānadabodhi tree is at Chetawanmahāvihāra temple.

In Thailand has grown Bodhi tree from Thawarawadee, Sukhothai, Ayuthaya, Rattanakosin period. Later in the reign of the fifth King Rama has grown at Atsadangkanimitra temple Khoasichong. It is a very important tree of Thailand because had brought the seed come from Buddhagaya to Thailand.

Bodhi tree in Thailand has got the seeds from Buddhagaya that most of Thai people or Lanna people have believe that this tree is holy and can end suffering. Therefore, it has the tradition of offering the pole vault Bodhi tree, procession the fresh milk to water the Bodhi and making diversity ceremony under Bodhi tree. They have believed that if anyone has conducted these traditions, they will have happiness, prosperity, long life. On other way it has maintained the Buddhism. There are three believes namely 1) Maintaining the Buddhism, 2) the pole vault Bodhi tree is one of long life ceremony and 3) for pole vault Bodhi tree is not felled. The procession the fresh milk to water the Bodhi has implemented as follow the King of Asokamaharaja that is praised Buddhism to prosper for people who has made merit both in the present time and the future. It also is a factor to succeed for the four paths leading to Nirvana.

Conclusion, The Bodhi tree in Thailand has got seeds from Buddhagaya or Srilangka that is more worshiped of the Buddhist to the present time. This thing is origin of values and Buddhist principles of Buddhism that has believed in good practicing for getting happiness and can be leaded to Nirvana.